

WYTYCZNE

dotyczące **ZLECANIA BADAŃ LABORATORYJNYCH I ZAPEWNIENIA JAKOŚCI BADAŃ MIKROBIOLOGICZNYCH**
dla personelu medycznego uprawnionego do pobierania próbek oraz przekazywania do badań diagnostycznych.

ORGANIZACJA BADAŃ LABORATORYJNYCH

badania wykonuje:

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Rzeszowie **Laboratorium Diagnostyki Medycznej**

35 – 959 Rzeszów, ul. Wierzbowa 16 sekretariat.wsse.rzeszow@sanepid.gov.pl Tel. 017 8522111 wew. 316

próbki przyjmowane są przez przeszkolony i uprawniony personel laboratorium:

- w godzinach od 7⁴⁵ do 14³⁰

- od poniedziałku do piątku

- w innym czasie - po uzgodnieniu z kierownikiem laboratorium

*próbki materiału biologicznego **nie są pobierane** w WSSE w Rzeszowie, laboratorium wykonuje badania próbek dostarczanych wg niżej zamieszczonych zaleceń:*

- każda próbka dostarczona do laboratorium wraz ze Zleceniem dostępnym na stronie internetowej i powinna być oznakowana wg Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 30 czerwca 2025 r. w sprawie standardów jakości dla laboratoriów Dz.U. 2025 poz. 961.
- próbki materiału biologicznego podczas ich przechowywania i transportu powinny być zabezpieczone w zamkniętych probówkach / pojemnikach / opakowaniach zbiorczych, bez możliwości otwarcia.
- każdy materiał biologiczny należy traktować jako potencjalnie **ZAKAŹNY**
- szczegółowe informacje zawarte są w dołączonej tabeli:

Kierunek badania	Okres pobrania próbki	Sposób pobrania próbki	Warunki przechowywania próbki od czasu pobrania	Warunki transportu próbki	Czas oczekiwania na wynik
BADANIA W KIERUNKU ODRY / RÓŻYCZKI					
Diagnostyka różnicowa choroby wysypkowej: izolacja wirusa odry / różyczki	<u>w kierunku odry:</u> w ciągu 5 dni od wystąpienia wysypki	Wymaz z ujścia nosogardzieli i gardła - pobrany na płynne podłoże transportowe – PBS, płyn Hanks’a lub jałowa sól fizjologiczna	w temperaturze 2 – 8°C Nie zamrażać.	w ciągu 48 godzin od pobrania należy dostarczyć do PZH - w temperaturze 2 – 8°C	około 2 tygodni
		Mocz z mikcji po nocy w ilości ok. 10 - 50 ml. Krew pobrana na EDTA lub heparynę (nie na cytrynian) w ilości 5 – 10 ml	w temperaturze 2 – 8°C Nie zamrażać.	w ciągu 24 godzin od pobrania należy dostarczyć do PZH - w temperaturze 2 – 8°C	około 2 tygodni
	<u>w kierunku różyczki:</u> w ciągu 3 dni od wystąpienia wysypki	Wymaz z ujścia nosogardzieli i gardła - pobrany na płynne podłoże transportowe – PBS, płyn Hanks’a lub jałowa sól fizjologiczna	w temperaturze 2 – 8°C	w ciągu 24 godzin od pobrania należy dostarczyć do PZH - w temperaturze 2 – 8°C	około 2 tygodni
		Mocz z mikcji po nocy w ilości ok. 10 - 50 ml.			
Diagnostyka różnicowa choroby wysypkowej: badania przeciwciał IgM, IgG w rozpoznaniu zakażenia wirusem odry/ różyczki	po 7 dniu od wystąpienia wysypki	Surowica w ilości minimum 1 ml	w temperaturze 2 – 8°C w zamrożeniu minus 20 ⁰ C	w temperaturze 2 – 8°C w zamrożeniu minus 20 ⁰ C	około 1 tygodnia
		Krew pobrana na skrzep w ilości około 5 ml	w temperaturze 2 – 8°C	w temperaturze 2 – 8°C	około 1 tygodnia

Wykrywanie materiału genetycznego wirusa odry	w ciągu 5 dni od wystąpienia wysypki	Wymaz z ujścia nosogardzieli i gardła - pobrany na podłoże transportowe dostarczone przez Laboratorium Diagnostyki Medycznej	w pozycji pionowej, w temperaturze 3 – 5°C nie zamrażać	dostarczyć w ciągu 24 godzin od pobrania wymazów w temperaturze 2 – 8°C	około 1 tygodnia
BADANIA W KIERUNKU ENTEROWIRUSÓW					
Określenie poziomu przeciwciał dla wirusów kardiotropowych	pierwsza próbka pobrana w ostrym okresie choroby a druga po 14 dniach od pierwszego pobrania	krew pobrana na skrzep w ilości około 5 ml lub surowica w ilości około 1 ml	krew w temperaturze 2 – 8 °C surowica w temperaturze 2 – 8 °C lub w zamrożeniu minus 20° C	w ciągu 24 godzin od pobrania w temperaturze 2 – 8 °C w zamrożeniu minus 20° C	około 3 tygodni
IDENTYFIKACJA MATERIAŁU GENETYCZNEGO DROBNOUSTROJÓW CHOROBOTWÓRCZYCH METODĄ RT-PCR					
Wykrywanie i identyfikacja materiału genetycznego wirusów odpowiedzialnych za infekcje układu oddechowego	do 7 dnia od wystąpienia objawów choroby	wymaz z nosogardzieli, wymaz z gardła, wymaz z nosa - pobrany na podłoże transportowe dostarczone przez Laboratorium Diagnostyki Medycznej	w pozycji pionowej, w temperaturze 3 – 5°C	dostarczyć w ciągu 24 godzin od pobrania wymazów w temperaturze 2 – 8°C	około 1 tygodnia
Wykrywanie i identyfikacja materiału genetycznego drobnoustrojów odpowiedzialnych za infekcje jelitowe	do 3 dni od wystąpienia objawów chorobowych	kał (1/2 – 1/3 pojemnika kałowego)	w temperaturze 2–8°C do 24 godzin	dostarczyć w ciągu 2-4 godzin (maksymalnie 24 godziny) od pobrania	około 1 tygodnia
Wykrywanie materiału genetycznego HAV		krew pobrana na EDTA w ilości minimum 5 ml kał (1/2 – 1/3 pojemnika kałowego)	krew - w temperaturze 3-5°C do 6 godzin od pobrania odwirowane osocze - w temperaturze 3-5°C do 24 godzin od pobrania kał - w temperaturze 2-8°C do 24 godzin	krew pełną dostarczyć do 6 godzin od pobrania, w temperaturze 3-5°C osocze dostarczyć do 24 godzin od pobrania krwi, w temperaturze 3-5°C kał - dostarczyć do 24 godzin od pobrania,	około 1 tygodnia

				w temperaturze 2-8°C Uwaga! Jeśli próbki nie mogą być dostarczone w ciągu 24 godzin dostarczyć osocze lub kał w stanie zamrożenia	
Wykrywanie materiału genetycznego HPV		wymaz z szyjki macicy, cytologia na podłożu płynnym	w temperaturze 2-8°C maksymalnie do 48 godzin Uwaga! Jeśli nie ma możliwości dostarczenia próbki do laboratorium w ciągu 48 godzin od pobrania, nie pozostawiać szczoteczki w próbówce. Zebrany za pomocą szczoteczki materiał zawiesić w płynie transportowym.	dostarczyć do 48 godzin od pobrania w temperaturze 2-25°C Uwaga! Jeśli nie ma możliwości dostarczenia próbki w ciągu 48 godzin od pobrania, nie pozostawiać szczoteczki w płynie transportowym	około 1 tygodnia
BADANIE W KIERUNKU anty- HAV					
Wykrywanie przeciwciał anty- HAV IgM, IgG	minimum 4 tygodnie od zakażenia	Krew pobrana na skrzep w ilości około 5 ml lub surowica w ilości ok. 1 ml Krew pobrana na EDTA lub heparynę (nie na cytrynian) w ilości 5 – 10 ml	krew w temperaturze 2 – 8 °C surowica w temperaturze 2 – 8 °C lub w zamrożeniu minus 20° C w temperaturze 2 – 8 °C Nie zamrażać.	w ciągu 24 godzin od pobrania w temperaturze 2 – 8 °C w zamrożeniu minus 20° C	około 7 dni
BADANIE W KIERUNKU Varicella Zoster IgM, IgG					
Wykrywanie przeciwciał anty- <i>Varicella Zoster</i> IgM, IgG	minimum 1 tydzień od wystąpienia objawów choroby (wysypki)	Krew pobrana na skrzep w ilości około 5 ml lub surowica w ilości około 1 ml	krew w temperaturze 2 – 8 °C surowica w temperaturze 2 – 8 °C lub	w ciągu 24 godzin od pobrania w temperaturze 2 – 8 °C	około 7 dni

			w zamrożeniu minus 20 ⁰ C	w zamrożeniu minus 20 ⁰ C	
BADANIE W KIERUNKU <i>Parvovirus B19</i> IgM, IgG					
Wykrywanie przeciwciał anty- <i>Parvovirus B19</i> IgM, IgG	minimum 1 tydzień od wystąpienia objawów choroby	Krew pobrana na skrzep w ilości około 5 ml lub surowica w ilości około 1 ml	krew w temperaturze 2 – 8 ⁰ C surowica w temperaturze 2 – 8 ⁰ C lub w zamrożeniu minus 20 ⁰ C	w ciągu 24 godzin od pobrania w temperaturze 2 – 8 ⁰ C w zamrożeniu minus 20 ⁰ C	około 7 dni
BADANIE W KIERUNKU <i>Measles virus</i> IgM, IgG - odry					
Wykrywanie przeciwciał anty- <i>Measles virus</i> IgM, IgG	minimum 2 tygodnie od zakażenia (w momencie wystąpienia wysypki)	Krew pobrana na skrzep w ilości około 5 ml lub surowica w ilości około 1 ml	krew w temperaturze 2 – 8 ⁰ C surowica w temperaturze 2 – 8 ⁰ C lub w zamrożeniu minus 20 ⁰ C	w ciągu 24 godzin od pobrania w temperaturze 2 – 8 ⁰ C w zamrożeniu minus 20 ⁰ C	około 7 dni
BADANIE W KIERUNKU <i>Rubella virus</i> IgM, IgG - różyczki					
Wykrywanie przeciwciał anty- <i>Rubella virus</i> IgM, IgG	minimum 1 tydzień od wystąpienia objawów choroby (wysypki)	Krew pobrana na skrzep w ilości około 5 ml lub surowica w ilości około 1 ml	krew w temperaturze 2 – 8 ⁰ C surowica w temperaturze 2 – 8 ⁰ C lub w zamrożeniu minus 20 ⁰ C	w ciągu 24 godzin od pobrania w temperaturze 2 – 8 ⁰ C w zamrożeniu minus 20 ⁰ C	około 7 dni

BADANIE W KIERUNKU <i>Hantavirus</i> IgM, IgG					
Wykrywanie przeciwciał anty- <i>Hantavirus</i> IgM, IgG	od momentu wystąpienia objawów chorobowych	Krew pobrana na skrzep w ilości około 5 ml lub surowica w ilości około 1 ml	krew w temperaturze 2 – 8 °C surowica w temperaturze 2 – 8 °C lub w zamrożeniu minus 20° C	w ciągu 24 godzin od pobrania w temperaturze 2 – 8 °C w zamrożeniu minus 20° C	Około 7 dni
BADANIE W KIERUNKU <i>Leptospiry</i> IgM, IgG					
Wykrywanie przeciwciał anty- <i>Leptospira</i> IgM, IgG	od 2-6 dni od wystąpienia objawów chorobowych	Krew pobrana na skrzep w ilości około 5 ml lub surowica w ilości około 1 ml	krew w temperaturze 2 – 8 °C surowica w temperaturze 2 – 8 °C lub w zamrożeniu minus 20° C	w ciągu 24 godzin od pobrania w temperaturze 2 – 8 °C w zamrożeniu minus 20° C	Około 7 dni
BADANIE W KIERUNKU <i>Bordetella pertussis</i> IgA, IgG, IgM					
Wykrywanie przeciwciał anty- <i>Bordetella pertussis</i> IgA, IgG, IgM	minimum 3 tygodnie od zakażenia	Krew pobrana na skrzep w ilości około 5 ml lub surowica w ilości około 1 ml	krew w temperaturze 2 – 8 °C surowica w temperaturze 2 – 8 °C lub w zamrożeniu minus 20° C	w ciągu 24 godzin od pobrania w temperaturze 2 – 8 °C w zamrożeniu minus 20° C	Około 7 dni

BADANIE W KIERUNKU <i>Adenovirus</i>					
Wykrywanie adenowirusów	do 5 dni od wystąpienia objawów choroby	Kał w ilości około 3 g / 3 ml	w temperaturze 2 – 8 °C lub w zamrożeniu minus 20° C	w ciągu 48 godzin od pobrania w temperaturze 2 – 8 °C lub powyżej 48 h od pobrania - w zamrożeniu	do 3 dni
BADANIE W KIERUNKU <i>Rotavirus</i>					
Wykrywanie rotawirusów	w momencie wystąpienia objawów chorobowych	Kał w ilości około 3 g / 3 ml	w temperaturze 2 – 8 °C lub w zamrożeniu minus 20° C	w ciągu 48 godzin od pobrania w temperaturze 2 – 8 °C lub powyżej 48 h od pobrania - w zamrożeniu	do 3 dni
BADANIE W KIERUNKU <i>Norovirus</i>					
Wykrywanie antygenu norowirusów	do 3 dni od wystąpienia objawów chorobowych	Kał w ilości około 3 g / 3 ml	w temperaturze 2 – 8 °C lub w zamrożeniu minus 20° C	w ciągu 48 godzin od pobrania w temperaturze 2 – 8 °C lub powyżej 48 h od pobrania - w zamrożeniu	do 3 dni

BADANIE W KIERUNKU <i>Neisseria meningitis</i>					
Badanie bakteriologiczne: izolacja i identyfikacja	- od momentu wystąpienia objawów chorobowych - w celu oceny nosicielstwa – po 7 dniach od zakończenia chemioterapii	wymaz z noso-gardła (próbka pobrana na wymazówkę z podłożem transportowym), szczep bakteryjny na podłożu transportowym	w temperaturze pokojowej	w ciągu 24 godzin od pobrania w temperaturze pokojowej	do 3 dni
BADANIA BAKTERIOLOGICZNE					
Izolacja i identyfikacja czynnika bakteryjnego, oznaczenie lekowrażliwości	- od momentu wystąpienia objawów chorobowych lub po 7 dniach od zakończenia chemioterapii	wymazy (próbka pobrana na wymazówkę z podłożem transportowym), szczep bakteryjny na podłożu transportowym, płyny ustrojowe / wydzieliny pobrane na podłoże transportowe / sterylny pojemnik	w temperaturze pokojowej	próbki na podłożach transportowych: wg zaleceń producenta podłoży	ok. 3 dni
BADANIE W KIERUNKU <i>Enterobacteriaceae</i>					
Wykrywanie pałeczki duru i paradurów	w kierunku <i>Salmonella</i> Typhi , <i>Salmonella</i> Paratyphi A, B, C: 1. <u>przed wypisaniem ze szpitala</u> – badanie bakteriologiczne pobierane po upływie 7 dni od zakończenia chemioterapii, przez kolejne 3 dni	kał (1/2 – 1/3 pojemnika kałowego), wymaz z odbytu (wymazówka bawełniana ze śladem kału lub na podłożu transportowym), mocz (w pojemniku jałowym ok. 5 ml lub na podłożu transportowo-wzrostowym), żółć (w pojemniku jałowym ok. 2-3 ml), szczep bakteryjny (na podłożu bakteriologicznym transportowym)	w temperaturze 2 – 8 °C	kał: w ciągu 24 h od pobrania, w temp. pokojowej lub w temperaturze 2 – 8 °C , mocz, żółć: w ciągu 2 h od pobrania, w temperaturze 2 – 8 °C , próbki na podłożach transportowych: wg zaleceń producenta podłoży	ok. 1 tygodnia

	2. <u>po wypisaniu ze szpitala</u> – 5-krotne pobranie próbek w ciągu 3 –miesięcznej obserwacji epidemiologicznej wg schematu: – pierwszą próbkę pobiera się po upływie 1 miesiąca od dnia zgłoszenia zachorowania – drugą próbkę pobiera się po upływie 2 miesięcy od dnia zgłoszenia zachorowania – trzecią, czwartą i piątą w ostatnim tygodniu obserwacji przez 3 kolejne dni	kał (1/2 – 1/3 pojemnika kałowego), wymaz z odbytu (wymazówka bawełniana ze śladem kału lub na podłożu transportowym), mocz (w pojemniku jałowym ok. 5 ml lub na podłożu transportowo-wzrostowym), szczep bakteryjny (na podłożu bakteriologicznym transportowym)	w temperaturze 2 – 8 °C	kał: w ciągu 24 h od pobrania, w temp. pokojowej lub w temperaturze 2 – 8 °C , mocz: w ciągu 2 h od pobrania, w temperaturze 2 – 8 °C , próbki na podłożach transportowych: wg zaleceń producenta podłoży	ok. 1 tygodnia
Wykrywanie i różnicowanie pałeczek Enterobacterales	w kierunku Enterobacterales w fazie wystąpienia objawów chorobowych	kał (1/2 – 1/3 pojemnika kałowego), wymaz z odbytu (wymazówka bawełniana ze śladem kału lub na podłożu transportowym), mocz (w pojemniku jałowym ok. 5 ml lub na podłożu transportowo-wzrostowym), żółć (w pojemniku jałowym ok. 2-3 ml), krew (ok. 5 ml na podłożu transportowo-wzrostowym), szczep bakteryjny (na podłożu bakteriologicznym transportowym)	w temperaturze 2 – 8 °C	kał: w ciągu 24 h od pobrania, w temp. pokojowej lub w temperaturze 2 – 8 °C , próbki na podłożach transportowych: wg zaleceń producenta podłoży	ok. 1 tygodnia

	w kierunku Salmonella i Shigella –do celów sanitarno-epidemiologicznych: - przez 3 kolejne dni od osób zdrowych, ozdrowieńców, nosicieli - co najmniej 1-krotne od osób ze styczności	kał (1/2 – 1/3 pojemnika kałowego), wymaz z kału (wymazówka bawełniana ze śladem kału na podłożu transportowym), szczep bakteryjny (na podłożu bakteriologicznym transportowym)	w temperaturze 2 – 8 0 C	kał: w ciągu 24 h od pobrania, w temp. pokojowej lub w temperaturze 2 – 8 0 C , próbki na podłożach transportowych: wg zaleceń producenta podłoży	ok. 1 tygodnia
BADANIE W KIERUNKU <i>Campylobacter</i>					
Bakteriologiczne wykrywanie <i>Campylobacter</i>	w fazie wystąpienia objawów chorobowych	kał (1/2 – 1/3 pojemnika kałowego), wymaz z odbytu (wymazówka bawełniana ze śladem kału na podłożu transportowym z węglem aktywnym)	w temperaturze 2 – 8 0 C	próbki na podłożach transportowych: wg zaleceń producenta podłoży	ok.2 tygodnie
BADANIE W KIERUNKU <i>Vibrio cholerae</i>					
Bakteriologiczne wykrywanie <i>Vibrio cholerae</i>	w fazie wystąpienia objawów chorobowych	kał (1/2 – 1/3 pojemnika kałowego)	w temperaturze 2 – 8 0 C	w ciągu 24 h od pobrania, w temp. pokojowej lub w temperaturze 2 – 8 0 C	ok.2 tygodnie
BADANIE W KIERUNKU <i>Listeria monocytogenes</i>					
Bakteriologiczne wykrywanie <i>Listeria monocytogenes</i>	w fazie wystąpienia objawów chorobowych	kał (1/2 – 1/3 pojemnika kałowego),	w temperaturze 2 – 8 0 C	w ciągu 24 h od pobrania, w temp. pokojowej lub w temperaturze 2 – 8 0 C	ok.2 tygodnie

BADANIE W KIERUNKU <i>Candida albicans</i>					
Identyfikacja <i>Candida albicans</i>	w fazie wystąpienia objawów chorobowych	kał (1/2 – 1/3 pojemnika kałowego	w temperaturze 2 – 8 °C	w ciągu 24 h od pobrania, w temp. pokojowej lub w temperaturze 2 – 8 °C	ok.2 tygodnie
BADANIE PARAZYTOLOGICZNE					
Wykrywanie koproskopowe pasożytów jelitowych	w fazie wystąpienia objawów chorobowych	kał (1/2 – 1/3 pojemnika kałowego), wymaz około-odbytniczy celofanowy	W temperaturze pokojowej lub w temperaturze 2 – 8 °C	w ciągu 24 h od pobrania, w temp. pokojowej lub w temperaturze 2 – 8 °C	ok. 1 tygodnia
BADANIE W KIERUNKU <i>Giardia lamblia</i>					
Wykrywanie antygenu <i>Cryptosporidium spp.</i> , <i>Giardia lamblia</i> , <i>Entamoeba histolytica</i>	do 3 dni od wystąpienia objawów chorobowych	Kał w ilości około 3 g / 3 ml	W temperaturze pokojowej lub w temperaturze 2 – 8 °C	w ciągu 24 h od pobrania, w temp. pokojowej lub w temperaturze 2 – 8 °C	do 3 dni
IDENTYFIKACJA EKTOPASOŻYTÓW I OBIEKTÓW W CELU STWIERDZENIA PRZYNALEŻNOŚCI DO FORM PASOŻYTNICZYCH					
Identyfikacja ektopasożytów i obiektów w celu stwierdzenia przynależności do form pasożytniczych		szczelnie zamknięty pojemnik	temperatura pokojowa	w ciągu 24 h od pobrania	ok. 1 tygodnia

Wytyczne opracowano w Laboratorium Diagnostyki Medycznej WSSE w Rzeszowie na podstawie procedur badawczych, instrukcji producentów testów, wytycznych krajowych ośrodków diagnostyki laboratoryjnej.

Dodatkowe informacje: 17 85 22 111 wew. 316